

Gör Det Själv

SVÄRIGHETSGRAD:

Att anlägga en gång är en medelsvår uppgift. Men det är tungt arbete, även om du hyr flera maskiner.

TIDSÅTGÅNG:

4–5 arbetsdagar, lite längre om det är ditt första jobb med stenbeläggning.

PRISBILD:

C:a 3 000 kr för grus, 6 800 kr för stenar, betong etc. och 2 000 kr/dag i maskinhyra.

Arbetet går framåt. Kantstenarna trycks fast i betong för att stå stadigt. Därefter läggs beläggningen.

Lyxigt på tomten

Stengång med ljus

Gå säkert från infarten till huset på en exklusiv stengång med inbyggda markeringsljus. Se här hur du kan anlägga en sådan gång, så att den håller i många år.

Plattvibratören användes inte mindre än åtta gånger på denna gång.

En elegant stengång med inbyggda markeringsljus gör att du kan gå säkert till och från infarten, även när det är becksvalt ute.

Gräs är snyggt, skönt och mjukt att gå på men inte särskilt slitstarkt. Om du ofta sneddar över gräset från garaget till villan eller från terrassen till grillplatsen, dröjer det inte länge förrän du har trampat upp en stig. I stället för att bekymra dig för gräset kan du ta konsekvensen av att du använder gräsvägar och anlägga en gång.

Kräver starkt underlag

Alla stenbeläggningar kräver ett rejält underlag, även en gång som bara

används av gående. Annars sätter sig stenarna och risken att du snubblar blir stor. Gången ska förses med stabila kanter – i nivå med gången – och ha en jämn yta. Du behöver inte lika stabilt underlag till gången som till infarten, men det orsakar ändå en hel del arbete.

Hyr maskiner

Genom att använda maskiner går arbetet lättare och snabbare, särskilt om det är stora volymer sand som ska flyttas. Vi hyrde en stor plattvibrator, en "padda",

en minigrävmaskin och en motordriven skottkärra med tipp.

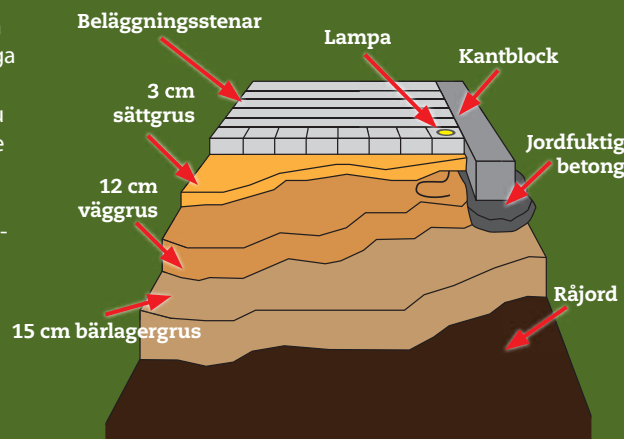
Vår gång är cirka 21 meter och det innebar att vi tog bort cirka 9 ton jord och fyllde på ungefär lika mycket grus. Det blev ett par hundra vändor med skottkärran, något du bör veta när du planerar arbetet i din trädgård. Det kan kanske vara klokt att få en eller ett par medhjälpare till jobbet?

Om du inte vill skada gräsmattan med dina maskiner, bör du också hyra ett par körplåtar medan du arbetar.

Underlaget ska vara stabilt

En stengång som denna ska läggas på samma sätt som en terrass. Det vill säga att du ska ta bort all matjord, så att du kommer ner till fast underlag innan du kan fylla på grus. Lägga ut olika skikt (se teckningen) och glöm inte att köra över varje skikt med vibratör. Det enda skikt som inte vibreras är sättgruset, som ska vara cirka 3 cm tjockt.

Det går åt en hel del grus och sand till stengången. Det bästa är att få det levererat i container, så att du slipper grus över hela infarten. Tänk också på att skaffa en plats för all den matjord du gräver bort.

DETTA HAR ANVÄNTS

Material

- Beläggningsstenar
- Kantblock
- Sättgrus
- Väggrus
- Bärlagergrus
- Jordfuktig betong
- Torr fogsand
- Transformator, belysning och kablar av lågspänningstyp

Specialverktyg

- Stenkap
- 200 kg plattvibrator
- Minigrävmaskin, motorskottkärra

Mät, markera och gräv ut

När du har bestämt var din gång ska ligga, gäller det att mäta noga och markera den med snören. Tänk på att du ska kunna klippa gräs intill kanterna, och därför bör gräsytan på sidan av gången inte vara smalare än den bredd som din klippare har. Det är dumt att behöva ta fram kantklipparen för att klippa en smal sträng bara för att du inte kan komma åt med din gräsklippare.

1 Markera gången med snören och pinnar. Snörena spänns på färdig beläggningshöjd, dvs. 3–5 cm ovanför gräsmattan.

2 Gräv bort all matjord från det område som du har markerat. Vi börjar med att gräva en ränna längs sidorna, cirka 10 cm längre ut än beläggningen.

3 Hyr en minigrävmaskin och en motordriven skottkärra, så går det lätt att få bort matjorden. Du ska gräva bort minst 30 cm, och det är mycket att ta för hand.

4 Fyll på 15 cm bärlagergrus. Är marken mycket hård och fast eller sandig, kan du ev. hoppa över bärlagergrus. Komprimerar innan du tippat ut bärlagergruset.

5 Jämna till gruset med baksidan av en kratta eller ett hemgjort redskap i full bredd som det på bilden.

6 Kolla nivån genom att mäta avståndet till snörena. Vid komprime-ringen sätter sig gruset totalt cirka 5 cm. Du ska ha plats för 5 cm betong och 14 cm kantblock längs sidorna.

7 Bärlagergruset ska packas. Vi använde en cirka 200 kg tung plattvibrator, och vi körde över ytan tre gånger för att packa underlaget ordentligt.

TIPS

Beläggningen ska hamna 3–5 cm ovanför gräset. Då växer gräset inte så lätt in över stenarna, och med sluttande kanter blir det lätt att klippa gräs.

VIKTIGT

Ta genast bort grus och sand från stenarna. Borsta bort grus och sand som hamnar på beläggningen. Om det får ligga kvar kan stenarna missfärgas.

När gruset ska fördelas, går det lättast med skyffel om du har tippat flera små högar.

Kantblocken sätts i betong

Blanda betong av snabbbetong och vatten. Tillsätt inte mer vatten än att betongen blir "jordfuktig", ungefär som marken är när du gräver en grop. Räkna med 1 del vatten och 6–8 delar mix. Blanda i skottkärran om du inte har en blandare. Det lönar sig inte att hyra en blandare för det går inte åt så mycket. Vi gjorde av med cirka 500 liter färdig blandning.

1 Fyll rännan med betong och sätt ner kantblocken undan för undan. Lägg en vall i rännan, som du grävde när gången markerades.

2 Knacka ner blocken i den fuktiga betongen och kolla med vattenpass att de ligger rätt. Ta hänsyn till ev. sluttning på gången. Kolla avstånd till snörena längs gången.

3 Packa in blocken i betong. Lägg på båda sidorna, så ligger stenarna stadigt och kanten förstärks.

När du har gjutit fast kantblocken är det dags att fylla på väggrus.

Jämna till och komprimera

När kantblocken sitter fast i betongen, ska du lägga väggrus ovanpå bärlagergruset. Du kan göra det med det samma, men då får du inte de tre närmaste dagarna köra tätt intill kantblocken med vibratorn, för då kan de lossna. Lägg ut gruset, fördela det med skyffel och jämna till med kratta och en bräda innan du packar. Det bör vara cirka 12 cm grus överallt. Kolla avståndet till snörena.

1 Fyll på cirka 15 cm väggrus. Efter packning ska det vara cirka 12 cm tjockt. Rätta till gruset med kratta och en bräda, som går från sida till sida. Gruset fuktas innan det packas.

2 Väggruset packas precis som bärlagergruset med den stora plattvibratorn. Räkna med att det sätter sig 2–3 cm efter en omgång med paddan.

3 En jungfru är perfekt till packning längs kanterna och i hörnen. Du kan göra en egen jungfru (som redskapet kallas) av en kraftig stolpe med ett tvärgående handtag.

Dags för beläggningen

När du lägger på sättgrus, så ska det jämnas till för att hamna på en viss nivå. Den kollar du genom att mäta avståndet från ovansidan på kantblocken ner till gruset. Avståndet ska vara 6 cm om stenarna är 6 cm. Men du ska ändå lägga på 3 cm sättgrus, för det packas ihop till 1 cm, och då sticker stenarna upp 1 cm över kanterna. Den nivå-skillnaden utjämnas när stenarna sedan vibreras.

1 Kontrollera med en rät-skiva att väggruset ligger jämnt. Var du än lägger skivan får det inte vara mer än högst 10 mm luft mot gruset. Mät avståndet upp till kantblocken.

2 Först ska kablarna läggas så du får ström till dina lampor. Markera lampornas placering med krita på kantblocken. Dra kablarna enligt tillverkarens anvisningar.

3 Sättgruset skyfflas ut och jämnas till. Det ska vara cirka 3 cm tjockt. **VIKTIGT!** Du ska inte packa sättgruset. Det görs först när stenarna har satts.

4 Spänn ett snöre tvärs över gången för var 5–6:e kantsten. Lägg sedan stenarna med viss förskjutning, dvs. varje rad förskjuts 1/4 till 1/3 sten i förhållande till föregående.

5 Lägg den första raden stenar. Eftersom vi arbetar med "villkorligt" förband, ser man inte små förskjutningar av fogarna på samma sätt som när du lägger stenar i fasta förband.

6 Kapa stenar till slutet på varje rad i takt med att det behövs. Markera med tusch var stenen ska kapas. Glöm inte att det ska finnas en liten fog på båda sidor av stenen.

7 Lägg den kapade stenen på plats innan du fortsätter med nästa rad. Den raden inleds med den del av stenen som blev över. Det är så du får det villkorliga förbandet.

Hyr en stenkapp och spara tid

Det går bra att kapa stenarna med vinkelslip och kapskiva som är diamantbelagd, men det dammar enormt och det väsnas infernaliskt. Det tar dessutom lång tid. I varje fall i jämförelse med till att klippa av stenarna, som vi gör.

Hyr en stenkapp där du beställer beläggningsstenarna (eller av en hyresfirma). Se bara till att stenkappen är avsedd för just de stenar du har köpt.

När en sten lagts på plats tar det bara någon sekund att dela den, utan damm och oljud. Använd inte bitar som är mindre än 1/4 av en hel sten. Klipp hellre två stenar i samma rad.

Flera stenar längst ut mot sidorna måste kapas, och det görs snabbt i en stenkapp.

Den klippta kanten knackas lätt med hammaren och får då ungefär samma utseende som övriga stenar.

Nu monteras lamporna

Så länge du arbetar med lågspänning (12 volt) får du själv dra kablar till varje lampställe. Du får också själv koppla in lamporna och ansluta till nätet. Väljer du däremot en lampsats med 230 volts spänning, ska elektrikern dra kabeln!

Belysningen kräver hål i stenarna och dem borrar vi med diamanthålsåg. Vi borrar inte hålen i förväg, utan väntar tills vi vet hur stor stenen ska vara.

1 Lägga en sten med hål där du vill ha belysning. Du ska först trycka fast en av armaturerna i stenen.

2 Kabeln dras upp genom hålet i stenen och kan anslutas till armaturen. Fortsätt med de andra stenarna tills du kommer till nästa ställe där du vill ha belysning.

3 Lägga stenarna med en fog på 2–5 mm, så att du får plats för fogsand mellan dem. Det är fogsanden som låser stenarna, men det gör den endast när den packats.

Den säkra och bekväma stengången går tvärs över tomten, från villan i ena änden till infarten i den andra.

Avsluta med fogsand

När alla stenar har lagts, ska du fördela fogsand i fogarna. Det gör du lättast med en borste. När fogarna har fyllts kör du med plattvibratorn. Då sjunker fogsanden i fogarna samtidigt som stenarna pressas ner i sättgruset, varvid det pressas upp sättgrus i fogarna. Fyll på mera fogsand och vibrera igen. Upprepa processen tills fogsanden inte sjunker ner. Då är beläggningen klar och nästan resistent mot ogräsangrepp.

1 Fyll på ordentligt med fogsand på hela gången och fördela den med sopborste. Arbeta fram och tillbaka ett par gånger.

2 Vibrera stenarna med den tunga paddan. Använd helst en "mjuk" platta av plast. Fyll på torr fogsand, borsta ut den och vibrera igen. Upprepa tills fogarna inte sjunker.

3 Kolla nivån. Stenarna ska ligga mellan 0,5 och 1,0 cm ovanför kantblocken. De kommer så småningom att sjunka 0,5 cm, så att block och stenar hamnar på samma nivå.